

VÀRIA

Els llibres són actualment propietat de la Col·lecció de Llibres Singulars i Manuscrits de la Universitat de Notre Dame, situada a la localitat de South Bend, a l'Estat d'Indiana, però s'espera que l'Ajuntament pugui obtenir-ne còpies digitalitzades per tal de posar-les a l'abast dels historiadors i estudiosos que vulguin treballar la fundació del convent i aquest període de la història del municipi i del Penedès, ja que la documentació permet fer un ampli cop d'ull a moltes de les relacions econòmiques i socials de l'època en un territori que actualment comprèn les comarques de l'Alt i el Baix Penedès, el Garraf i part de l'alt Camp.

De moment, a l'Ajuntament es disposa de còpia en paper d'alguns dels documents que s'han considerat més importants i es continuarà treballant per obtenir la màxima informació possible dels llibres i del seu contingut.

Relació de documents i llibres localitzats als Estats Units

Llibre major del rebut i el cost, 1603-1616.
 Llibre major del rebut i el cost, 1702-1731.
 Llibre major del rebut i el cost, 1731-1791.
 Llibre major del rebut i el cost, 1792-1835.
 Registre de menges, 1653-1681.
 Registre de menges, 1726-1796.

Registre de graner, 1734-1817.

Llibre de membres i tasques de la confraria del Roser, 1682

Registre de propietats i censals, 1760

Epistolari de la família Puig i Llagostera, 1837

Llibre d'himnes

Cantoral de faristol, recull de celebracions anuals

A la col·lecció hi ha també 40 llibres més, anomenats d'escolàstica, que pertanyien a la biblioteca del Castell, en els quals s'observa un resum del saber del moment.

Joan Solé i Bordes

UN OBLIDAT RECORD HISTÒRIC DE LA GUERRA DEL FRANCÈS

Aquest 2008 del segon centenari de l'inici de la Guerra del Francès podria servir als vilafranquins per pensar a recuperar definitivament la placa que recordava la mort d'un jove capità anglès a Vilafranca el 13 de setembre de 1813 i perquè, com a mínim, dos-cents anys després, el record d'aquest esdeveniment tornés a ser públic a la capital penedesenca.

Amb motiu d'aquesta mort violenta els seus companys de brega –amb permís del senyor bisbe, potser perquè el capità mort devia pertànyer a l'església anglicana– li van voler fer una làpida commemorativa, que s'havia de col·locar prop de la creu de Sant Salvador, punt d'inici de la baralla que li va costar la vida. La làpida es va redactar en llatí i deia:

D.O.M.

INCLYTUS

*D. GUILIELMUS HANSON ANGLUS
 REI MILITARIS PERITISSIMUS
 CENTURIO ALAE XX BRITANNIORUM*

IN ACRI PUGNA
 ADVERSUS GALLAS BRITANNIAE
 HISPANIAEQUE
 HOSTES
 IN CAMPO OPPIDI MONACHORUM
 IUXTA VILAFRANCAM POENORUM
 IN CATALONIA
 IDIBUS SETEMBRIS AN MDCCCXIII
 SUB DUCE D. FRIDERICO BENTINCK
 FORTITER OCCUBUIT
 AETATIS SUAE AN XXV
 UT STRENUI ADOLESCENTIS
 NOMEN ET HONOR EIUS EXTENT
 EIUSDEM PAGNAE COMILITONES
 MOERENTES POSUERUNT
 ANNUENTE ILUST. EPISCOPO
 BARCINONENSIS

Que, en transcripció gairebé literal, diria:

D[ÉU] Ò[PTIM] M[ÀXIM]
 L'IL·LUSTRE
 SR. EN. GUILLEM HANSON, ANGLÈS,
 EXPERTÍSSIM EN LA MILÍCIA,
 CAPITÀ DEL REGIMENT DE DRAGONS
 NÚMERO XX BRITÀNIC
 EN LLUITA SAGNANT
 CONTRA ELS FRANCESOS, DE LA BRITANIA I
 DE L'ESPANYA
 ENEMICS,
 EN EL CAMP DEL POBLE DELS MONJOS,
 PROP DE VILAFRANCA DEL PENEDÈS,
 A CATALUNYA,
 EL 13 DE SETEMBRE DE MDCCCXIII
 MANAT PEL CORONEL EN FREDERIC
 BENTINCK,
 VALEROSAMENT MORÍ
 A L'EDAT DE XXV ANYS.
 PER PERPETUAR DE L'ADOLESCENT
 EL SEU NOM I HONOR,
 ELS SEUS COMPANYS DE LLUITA
 AFLIGITS LI DEDIQUEN,
 AMB EL BENEPLÀCIT DE L'IL·LUSTRE BISBE
 DE BARCELONA

La caserna en una imatge de principis de segle.
 En primer terme a la dreta s'observa la làpida
 (Foto: arxiu Joan Bosch. Recollida al llibre
 Aquella rambla vilafranquina, pg. 94.)

La Guerra del Francès a Vilafranca va ser un continuat entrar i sortir de tropes. En concret, el 12 i 13 de setembre de 1813 hi va haver forts combats des d'Ordal als Monjos i a les vores del riu Anoia entre l'exèrcit angloespanyol, que manaven els generals Lord Guillem Enric Bentinck i en Francesc Copons i Navia, i el francès, que portava el mariscal Suchet. A finals d'agost, la formació anglo-espanyola havia establert el seu aquarterament general a Vilafranca però no l'interessava acceptar un enfrontament clar amb els francesos perquè la causa napoleònica era ja en els seus moments finals. Així les coses, els anglesos i hispànics van perdre tres punts de control en altures dominants a Ordal i es van retirar, els britànics cap a Tarragona i els espanyols cap a Igualada per Sant Pere de Riudebitlles. Aquesta retirada va ser possible per la contenció sobre els francesos que va exercir la brigada espanyola d'avanguardia que manava el coronel Josep Manso i que estava formada per quatre batallons, entre aquests el cèlebre de Caçadors de Catalunya. Aquesta brigada es va estendre des de Gelida fins a la carretera de l'Ordal i van aturar momentàniament l'ofensiva francesa.

La labor de Manso va ser reconeguda pels anglesos, que li van regalar uns binocles de campanya, i el govern de l'Estat la creu del

reial i militar Orde de San Fernando, distinció instituïda per recompensar el valor heroic i la provada virtut militar. En va parlar Antoni de Bofarull en el seu llibre sobre la Guerra de la "Independència": "Que el bizarro Coronel Manso se dio por satisfecho con las lágrimas de gratitud que en su presencia derramaron los britanos y con los abrazos que le dieron y las alabanzas que le tributaron los gefes admirados de tanto talento militar y de tanta bravura".

L'episodi el recordaria igualment el mariscal francès en les seves memòries. Així Louis-Gabriel Souchet, duc d'Albufera, esmenta com l'exèrcit que ell tenia per enemic es va plantar en batalla, d'esquena a Vilafranca, i com va comptar amb la participació de diverses formacions amb nombrosos comandaments i soldats europeus. A la banda de la dreta, els dragons anglesos i els húsars negres (popularment anomenats «de la mort» per la insígnia en forma de calavera que portaven al casc), amb el coronel Frederic Bentinck, van intentar tallar la marxa dels francesos altra volta cap a la capital penedesenca. Allí moriren també diversos comandaments francesos que van avaluar les seves pèrdues en 271 homes i 85 cavalls i les dels enemics en un nombre molt superior.

Tot i la resistència, els francesos van entrar altra volta a Vilafranca —qui sap si també, com s'ha escrit, amb la voluntat de tornar a saquejar-la, detall que Mata del Racó dona com a fet: "on cometeren tot gènere d'excessos, robar, fornicar, etc."— i van mantenir la persecució de la formació enemiga ben bé fins als Monjos. El mariscal Suchet es va tornar a instal·lar a la capital penedesenca i pocs dies més tard va rebre la petició d'un parlamentari anglès que sol·licitava permís per cercar entre els cadàvers el d'un jove capità del vintè esquadró de cavalleria anglesa, de la il·lustre família de l'almirall Lord Alson. Suchet va decretar la suspensió d'hostilitats i diuen les cròniques que uns i altres es van dedicar a

Una altra imatge de la caserna a la mateixa època. L'edifici s'observa amb més perspectiva, amb la làpida present. (Foto: arxiu Joan Bosch. Recollida al llibre Aquella rambla vilafranquina, pg. 89.)

enterrar els morts, a la vegada que la recerca va donar malauradament el fruit que es temia.

El cadàver del jove capità Guillem Hanson no consta que fos enterrat a Vilafranca —cal tenir en compte la seva més que probable religió anglicana— i, es pot dir que en el llibre d'òbits de la parròquia de Santa Maria no hi ha constància significada dels morts d'aquest episodi militar, possiblement perquè els cadàvers van anar a parar a alguna fossa comuna fora del perímetre de la vila o a alguna població de l'entorn. L'única referència d'enterrament pertany a un oficial francès: el 16 de setembre d'aquell 1813 enterren honrosament el cos de Florenci Garrer, natural de la Lorena francesa, tinent capità de dragons, que va morir de resultes de l'acció de guerra del dia anterior (*Llibre d'Òbits de Santa Maria 1811-1820*. Foli 69v). Amb anterioritat, el 17 d'agost del mateix any, havia mort Antoni Tose, alemany, del Regiment 116, Batalló 2, Companyia 3, que estava ingressat a l'hospital de Vilafranca. (*Llibre d'Òbits de Santa Maria 1811-1820*. Foli 67r).

La situació posterior a aquest enfrontament ens és narrada per Isidre Mata del Racó, que, justament per haver estat empresonat i retingut a Sant Feliu, era a Barcelona just acabat d'alliberar i va conèixer la marxa de

l'exèrcit francès en direcció a Vilafranca. Va veure la marxa del pla de Palau del mariscal Suchet amb un cotxe i una escota de "cinquanta soldats de cavall hússares francesos per manar l'acció amb la batalla [que] volia donar a la divisió de 3 mil anglesos i espanyols amb 4 canons que guardaven lo punt de l'altura de la creu d'Ordal". La crònica de Mata del Racó és recollida de testimonis o cròniques del moment i parla de l'enfrontament a la creu d'Ordal a partir de les dotze de la nit del dia 13, amb una durada de tres hores seguides, amb tres atacs a baioneta calada. Però la superioritat francesa era evident, tota vegada que comptaven amb divuit mil homes. El detall que certament podem considerar verídic és que quan el dia 18 de setembre Mata del Racó i la seva dona tornen de Barcelona cap a casa seva, "passàrem a la creu d'Ordal, que era ja fosc, sentírem molta pudor dels soldats morts i alguns cavalls de la batalla de la nit del dia 13 de setembre 1813, que ja hi havia 5 dies que eren morts".

Un recordatori oblidat

La plaça en record del jove capità mort havia estat pensada per situar-se al costat de la creu de Sant Salvador, però les cròniques ens indiquen que, tota vegada que aquell indret estava despoblat, es va decidir situar-la a la façana de la caserna. Així ens la mostren dues fotografies de principis de segle, al costat de la porta que en la postguerra pujava al primer pis on era situada capitania. Quan en els anys de la República aquesta edificació va perdre el seu caràcter militar, la làpida va ser arraconada. Amb la primera postguerra, emprada altra volta la caserna per a usos militars, es va decidir donar a la placa de record el tractament que les autoritats van creure que mereixia. Així es va fer un jardinet davant la darrera casa del carrer de Sant Pere, cantonada amb l'avinguda de Tarragona, i la placa va passar a ocupar la

*La làpida situada a la creu de Sant Salvador amb la corona de llorer britànica a sota.
(Recollida per Manuel Benach a Els vilafranquins del segle XX, pg. LXXVII.)*

paret lateral de la casa, davant de la Creu de Sant Salvador, punt simbòlic de les lluites de la Guerra del Francès.

Quan la tarda del 29 d'octubre de 1943, amb motiu de la I Exposició de la Vinya i el Vi, l'ambaixador britànic a Espanya, Sir Samuel Hoare, va visitar Vilafranca acompanyat del governador civil de Barcelona Antoni Correa Veglison, el capità general de la IV Regió Militar, l'alcalde de Vilafranca i altres autoritats, a més de la Fira i l'anecdòtica visita a la basílica en reconstrucció —amb la interpretació de l'himne britànic a l'orgue a càrrec de l'arquitecte i humanista Josep Brugal i Fortuny—, se li va fer saber l'existència de la placa de record del compatriota. El resultat va ser una visita a l'indret i l'ofrena d'una corona d'homenatge, tot recordant que feia 130 anys

del sagnant episodi, talment com si es tractés del soldat desconegut. Cal tenir en compte que estem parlant de l'any 1943, que l'acompanyaven el cònsol general d'Anglaterra i els corresponsals dels diaris britànics *The times* i *Daily express*. Apuntem encara que aquella mateixa nit la BBC de Londres va informar amb detall de la visita. Cinc dies abans havia visitat la Fira, també acompanyat del governador civil de Barcelona, l'ambaixador d'Alemanya a Espanya, Hans Dieckoff. El moment era molt delicat a nivell internacional i tots els actes es mesuraven amb especial detall.

L'episodi de la Guerra del Francès no va tenir, però, el reconeixement urbà, perquè l'Ajuntament va aprofitar la remodelació de l'entorn de la creu de Sant Salvador el 1951, quan es va instal·lar la premsa de biga, per treure la placa i dipositar-la al Museu Lapidari, secció del Museu de Vilafranca que durant molts anys va estar ubicada als baixos del claustre de Sant Francesc. Les darreres remodelacions d'aquest espai han acabat amb el conjunt de làpides i ara tan sols podem suposar que la històrica placa, al costat de les altres que formaven el conjunt lapidari del claustre de Sant Francesc, es conserva al fons del Vinseum. D'aquí al setembre de l'any 2013, quan farà dos segles de l'esdeveniment militar, encara som a temps d'esmenar el tema i recuperar aquesta referència històrica.

* * *

Sobre aquest tema podeu consultar també: Edward Spencer Dodgson, *Epigrafia de Vilafranca del Penadés* (Vilafranca. 1903). Antoni de Bofarull i Brocà, *Historia crítica (civil y eclesiástica) de Cataluña* (Barcelona. Aleu y Fugarull, 1876-1878); *Historia crítica de la guerra de la Independencia en Cataluña (1886-87)*. Louis-Gabriel Souchet, marechal, duc d'Albufera, *Mémoires du marquis de*

Ferrières avec une notice sur sa vie, des notes et des éclaircissements historiques (Baudouin frères, Paris, 1821). *Els mons d'Isidre Mata del Racó* (edició de Josep Colomer. IEP. 1997. Pg. 174-175). Manuel Benach, *El corregidor Lluís Freixas i la Guerra del Francès a Vilafranca* (Cosas que fueron. Vilafranca 1968. Pg. 73-75. Manuel Benach, *Els vilafranquins del segle XX* (Vilafranca 1978. Pg. LXXVII). Josep Brugal, «Aquella tarda d'octubre de 1943» (a *Olerdulae*, núm.25-26. Museu de Vilafranca, Juliol-Desembre 1984. Pg. 4.). VVAA. *Diario de la Exposición y Feria oficial de la Viña y el Vino* (Vilafranca. Núm. 6. 25 d'octubre de 1943 i núm. 21, 30 d'octubre de 1943). Joan Bosch i Planas i Joan Solé i Bordes, *Aquella Rambla vilafranquina* (Ed. Vilatana. Vilafranca 1993). Antoni Poyo Creixenti. *Pedres armeres, lloses i làpides sepulcral del claustre de Sant Francesc* (Ed. Vilatana. Vilafranca 1991).

Salvador Lluverol (†)

HOMILIA, EN EL FUNERAL DE MN. LLUÍS VIA I BOADA (*)

Romans 8, 14-23.

Mateu 5, 1-12.

Ens hem reunit en la pregària fent memòria de mossèn Lluís Via.

Pregària, en aquesta ocasió, vol dir encomanar-lo a la bondat infinita de Déu.

Vol dir també, per a nosaltres, prendre consciència que aquest Déu que ens estima, que és Pare, és sempre prop nostre. També en aquests moments en què recordem una persona estimada, un familiar, un amic, aquell a qui molts de nosaltres estem lligats per vincles de profunda gratitud.